

Kamuda tasarruf, kamu ihalelerinin düzene sokulması ile mümkündür

SERBEST KÜRSÜ

İLYAS KILIÇ

Kılıç Hukuk Bürosu

Son günlerdeki döviz kurundaki yükseliş, faiz artışı gibi nedenlerle oluşan ekonomik durgunluk, kamuda tasarruf yapılmasını gündeme getirmiştir. Bazı kişi ve kurumlarca, ekonomik durgunluğun kamudaki israfın önlenmesi ile aşılacağı, bu kapsamda da resmi araç ve bina kiralarında kısıtlamaya gidilmesi önerilmektedir. Yapılan önerilere katılmakla birlikte, kamudaki israfın sadece bu tarz kısıtlı tedbirlerle giderilemeyeceğini değerlendiriyorum. Çünkü kamuda tasarrufun; kamu ihalelerinde etkinlik, sürat, güven, şeffaflık ve hesap verilebilirlik gibi çağdaş dünya standartlarına oturtulmasıyla mümkün olacağına inanmaktayım.

Kamu idareleri, son yıllarda daha az rekabet edilen pazarlık ihalelerini tercih ediyor!

Daha önce DÜNYA gazetesinde belirttiğim üzere, sırf Açık İhale Usulü yerine Pazarlık İhale Usulü ile yapılan ihalelerden dolayı kamu, yaklaşık 2017 yılında 4 milyar lira zarar etmiştir! (Bkz. İlyas KILIÇ, Pazarlık İhalelerdeki Artışın Ülke Ekonomisine 4 Milyar Liralık Olumsuz Etkisi, 10.03.2018 tarihli DÜNYA gazetesinin 8. sayfası ve www.kilichukuk.org) Bu zararın nedeni ise

Kamu İdarelerinin daha az rekabet edilen ve kırım oranı az olan pazarlık ihalelerini artırmalarıdır. Hatta Açık İhale Usulü ile yapılması gereken ve yapımı 1-3 sene süren yapım gibi ihaleler bile Pazarlık İhale Usulü ile yapılmıştır! (Bkz. www.kik.gov.tr)

Kamu İhale Kurumu verilerine göre 2017 yılında toplam 210 milyar 299 milyon 779 bin TL tutarında ihale sözleşmeye bağlanmış bunun 45 milyar 343 milyon 965 bin TL tutarındaki bölümü Pazarlık İhale Usulü ile yapılmıştır. Pazarlık ihalelerinin 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamındaki ihalelerdeki toplam ağırlığı %21.56 olmuştur! 2016 Yılında bu oran %13.96, 2015 yılında ise %9.10'dur. (Bkz. http://dosyalar.kik.gov.tr/genel/Raporlar/2017_kamu_al%C4%B1mlar%C4%B1_izleme_raporu_rev3.pdf)

Özetle kamuda pazarlık ile alım oranında bir patlama görülmüş, bu oran 2-3 kat artarak %21.56 oranına çıkmış, tüm zamanların rekoru kırılmıştır!

Açık İhale Usulü uygulanmadığında kamu zarar ediyor!

Geçmiş yıllarda, Açık İhale Usulü ile yapılan ihalelerde %20-21 oranında kırım yapılırken, pazarlık ihalelerinde bu oran %14 ile %9 arasında kalmıştır. Açık İhale Usulü yerine yapılan her Pazarlık İhalesinin ekonomiye maliyeti, yapılan sözleşmenin %10'u civarındadır. Yani Açık İhale Usulü ile 100 TL fiyatla alınabilecek bir iş, Pazarlık İhalesi ile 110 TL ye

mal olmaktadır.

2017 yılında Pazarlık İhale Usulü ile yapılan 45.3 milyar TL tutarındaki alımın, Açık İhale Usulü ile yapılmış olması halinde, maliyetin yaklaşık 4.3 milyar TL tutarında daha ucuz olacağını tahmin etmekteyim. Çünkü ihaleye daha fazla ve İdarenin belirlediği istekliler haricinde isteklinin katılımının olması, sözleşme maliyetinin daha fazla düşmesi-ne neden olmaktadır.

Kamuda tasarruf ne sağlar ne şekilde yapılır?

Kamuda tasarruf, öncelikle yıllık ortalama 200-220 milyar TL harcama yapılan ihalelerde gerçekleştirilmelidir. Yapılacak %10 tasarruf bile en az 20 milyar TL yapar. Bu kapsamda;

- Açık İhale Usulü dışındaki ihalelerden vazgeçilmeli, Pazarlık İhale Usulü ihalelerden sakınılmalı, Doğrudan Temin Alımları ise kısıtlanmalıdır. Belli istekliler arasında yapılan ihalelerde dahi İdarenin taraflı davranması ve kendisine yakın olmayan isteklileri ihaleye davet etmeme riski bulunmaktadır.

- İstisna alımları, zorunlu olmadıkça yapılmamalıdır. Bu tip ihaleler de 4734 sayılı Kanun'a tabi olmadığından, idare görevlilerinin kayırmacı tutumları söz konusu olabilecektir.

- Yürürlükteki tüm Teknik Şartnameler revize edilmeli, daha fazla ve yerli malı ürünlerin katılımını artırıcı tedbirler alınmalıdır.

- İstisna alımları başta olmak üzere,

Doğrudan Temin Alımları, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamındaki ihaleler ile kamu tarafından yapılan diğer ihalelere yönelik denetiminin, Kamu İhale Kurumu'nun yetkisine verilmesi sağlanmalıdır. Keza Kamu İhale Kurumu sadece 4734 sayılı Kanun kapsamındaki ihalelerin denetimini yapabilmektedir.

- e-ihale işlemi; ihale ilanından, sözleşmenin yapılmasına kadarki tüm safhaları kapsayacak şekilde genişletilmelidir. İhale komisyonlarının yapacağı tüm işlemler e-ihale ile yapılmalı, İdare görevlilerinin ihalelere etkisi sınırlandırılmalıdır.

- İhale yetkililerinin ihale iptallerinde hesap vermeleri ve nedenleri bilimsel olarak ortaya konulmadan yapılan ihale iptallerindeki kamu zararının, kendilerine rücu edilmesi sağlanmalıdır. Örneğin 100 milyon TL ye ihale edilen bir işin iptali halinde, aynı iş 110 milyon TL ye yeniden ihale edilmiş ve sözleşmesi imzalanmışsa, 10 milyon TL kamu zararı ihaleyi bilimsel gerekçeler olmadan iptal eden ihale yetkilisine tazmin ettirilmelidir.

- İhale işlemlerinde etkinlik, sürat, güven, şeffaflık ve hesap verilebilirlik sağlanmalıdır.

İhale sistemimizde düzenleme yapılmadan, tasarruf sağlanması da, boşa giden en az 20 milyar TL kamu kaynağının bütçeye kazandırılması da mümkün gözükmemektedir.